

צ'בזטי מוזהר"ן

תנינא

דף מב:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה קג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
תורה קט
תהלים לו (כט) צדיקים
יירשו ארץ וישגנו לעד עליה:

מב: ליקוטי

אקג בשעת התפילה, כל זמן שהאדם שומע עוד אז איזה אדם דחינו ששומע ומרגיש שעומד עוד אדם לא בשעת תפילתו, הוא לא טוב. כי צריך כל אדם בשעת תפילתו שיצייר בדעתו שאין שם אלא אני והש"י לבד [1]. ובמאמר אבא שאול וכו' פ"א רצתי אחר צבי וכו' (במ"ו נה), שם מבואר ביטול גדול יותר בשעת התפילה, שמהויב האדם לבטל עצמו כ"כ בשעת התפילה, עד שלא ירגיש אפי' את עצמו כלל בשעת תפילתו, רק את הש"י לבדו. כי אז בשעת התפילה האדם עומד בהיכל המלך וכו' ע"ש מ"ש שם (באות ז) מי הוא הלא ישותו נתבטל ואין כאן אלא המלך בעצמו וכו' ע"ש [2].

קד היה אוהב מאד את העבודות הפשוטות של סתם בני אדם האנשים הפשוטים הכשרים. והי' אוהב מאד מי שיכול לומר הרבה תחינות ובקשות בתוך הסידורים הגדולים כדרך ההמון עם הכשרים [3]. והי' מזהיר ומוכיח אותנו כמה פעמים לומר זמירות בשבת. והי' מקפיד וכועס מאד על מי שהוא חכם בעיניו ואינו מתאמץ לומר זמירות בשבת ובמוצאי שבת או שאר עבודות פשוטות. כי עיקר היהדות הוא בפשיטות ובתמימות גמור בלי שום חכמות כמבואר אצלנו כבר כמה פעמים [4]. וגם הוא בעצמו ז"ל קודם שהגיע לו החולאת הכבד שנסתלק על ידו. קודם לזה, כל ימיו, הי' מזמר זמירות הרבה ככל שבת ושבת ובמוצאי שבת :

קה שמעתי מאחד שהזכיר אותו שישתדל לעיין בתורתו [5]. ויראה לחדש בתורתו איזה דבר. (כאשר הזהיר על זה לכמה וכמה מאנשיו). ואמר לו, אם תזכה לכווין אל תוכן כוונתי בתורתו מה טוב. ואפילו אם לא תוכל לכווין כוונתי. אעפ"כ טוב מאד כשזוכין לחדש איזה דבר בתורה. כי הוא תיקון גדול להרהורים. כי כל הרהורים באין ע"י כח המדמה [6]. וע"י שמחדשין איזה דבר בתורה, שזהו כחי' מדמה מילתא למילתא [7]. ע"י מתקנין פגם הרהורים שבאין ע"י המדמה [8].

גם אנכי בעצמי שמעתי מפיו הק' כמה וכמה פעמים, שהזהיר מאד לחדש בתורה. ואמר שהוא תיקון גדול מאד מאד על העבר. ואמר שאפי' דיבור א' לבד כשזוכין לחדש הוא ג"כ טוב מאד. כי הוא תיקון גדול מאד : גם אמר שהוא טובה לנשמת אבותיו שכבר נסתלקו [9].

קו ראוי להרהר בדברי תורה בשעת זיווג [10]. ואעפ"כ יוכל להוליד בנים. אעפ"י שמחשבתו תהי' דבוקה אז בהרהורי תורה. וטוב מאד להרגיל עצמו בכך :

קז פעם אחד דיבר מענין מיוחד והרחקת התאוה הכלליות שהיא תאוות ניאוף. ענה ואמר, הנה אכילה עכ"פ נתוסף להאדם כח והיות על ידי זה [11]. אבל זאת התאוה, הלא אדרבא, היא מפסדת ומזקת החיות מאד, ומתישת"ו כחו של

מזהרין תנינא

אדם מאד [12]. בוודאי אין צריכין אותה כלל"כ, כ"א בשביל קיום המין לבד :

קח פעם אחד סיפר מענין מעשה בני אדם. ענה ואמר. הלא האדם, בשביל תענוג קמן אחד של רבע שעה, [13] הוא יכול לאבד ולהפסיד כל העוה"ז עם העוה"ב: ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון, אה מענטש פון איין תענוגיל וועגן פון אה פערטיל שעה, קאן ער אן ווערין גאר דעם עולם הזה, מיט דעם עולם הבא :

קט סיפר עמי מענין קבר הבעש"ט זצוק"ל, שטוב מאד להיות שם על קברו [14]. ואמר, כי **צדיקים יירשו ארץ** (תהלים לו) היינו שהצדיקים אמתיים² יורשים ארץ ישראל [15]. שזוכים שמקום גניזתם הוא קדוש [16] בקדושת ארץ ישראל ממש [17]. וא"י הוא תיקון גדול לפגם הברית [18].

קי שמעתי שאיש אחד שאל אותו כיצד הוא הבחירה. השיב לו בפשיטות, שהבחירה היא ביד האדם בפשיטות, אם רוצה עושה, ואם אינו רוצה אינו עושה: ורשמתי זאת, כי הוא דבר³ נצרך מאד. כי כמה בני אדם נבוכים בזה מאד. מחמת שהם מורגלים במעשיהם ובדרכיהם מנעוריהם מאד. ע"כ נדמה להם שאין להם בחירה ח"ו. ואינם יכולים לננות מעשיהם. אבל באמת אינו כן, כי בוודאי יש לכל אדם בחירה תמיד, על כל דבר, וכמו שהוא רוצה עושה. והבן הדברים מאד [19].

קיא אחד שאל אותו בענין הנהגת התקרבות להש"י. וצוה לו ללמוד וכו'. ושאל אותו. הלא איני יכול ללמוד. השיב לו. ע"י תפלה⁴ יכולין לבא לכל. לכל טוב. לתורה ועבודה ולכל הקדושות ולכל העבודות ולכל המובנות שבכל העולמות :

פעם אחד אמר, אם היו מניחין מת לעוה"ז להתפלל בוודאי הי' מתפלל יפה בכל כחו [20].

קיב לענין התחזקות לכל יפול האדם בדעתו מהמת ריבוי הפגמים והקלקולים שקלקל ע"י מעשיו ענה ואמר, אם אתה מאמין שיכולין לקלקל, תאמין שיכולין לתקן [21].

קיג מי שרק מתנוצץ לו הש"י, כשעושה ח"ו אפילו דבר אחד שלא כראוי בשלימות. ²(כלומר אעפ"י שאין בזה הדבר שום נידוד עבירה ח"ו, ולא שום תאוה גמורה בגשמיית, רק שאינו עושה הדבר בתכלית שלימות הקדושה כראוי באמת), ראוי לו שתכלה נפשו לגמרי מעוצם ההרטה והבושה :

קיד פעם אחד דברתי עמו ז"ל. והבנתי שהי' הפיץ מאד לגלות לי איזה דבר מהשגותיו שהשיג, כדרכו תמיד, אך הי' קשה עליו. והלכתי עמו יחד בשתיקה, כי לא דיבר עמי מאומה. אך בתוך זה, יצאו מפיו ²הק' דיבורים אלו, סע האט אה פנים, אז מע מוז זיך פון אה

סימן רמ שכתב ששם מדובר בריבוי הרהור לכן יכול לבטל התאוה.
19 צ"ע עיין לעיל תורה רנו
1 גם בתרלי-ומתייש, ומתורלו-ומתשת
2 עיין ש"ע א"ח סימן רמ סוף טו
3 בתרלי-ככל (מתוקן ב"ש)
4 עיין פ"ח כאן
5 עיין שיש"ק ח"ב סימן רמא
6 מתורלו-אמיתיים
7 עיין לק"ה קרחה וכתובת קעקע ג' ד' הובא בשיש"ק ח"ג סימן כ'
8 מעלת קברי צדיקים עיין דרשות הר"ן דרוש ח', ספר העיקרים ד' לה, שם הגדולים מע' גדולים ערך א' קצט. ספר המדות צדיק קעג.
9 עיין לק"ה חלב דם ג' י' מובא בשיש"ק ח"א סימן טו שהבעש"ט פעל שקברו יהיה בחי' א"י וצ"ע לכאורה לפ"ו דווקא קברו ואעפ"כ לומר שם מזהר"ת מטנו לכל קבר של צדיק) ועיין מתוק מדבש על זוהר שלח דף קעג: שקבר משה רבנו קדוש יותר מא"י. ועיין הקדמת בעש"ט שם אות (מאירת עינים) אות פ' ובמקור מים חיים שם אות כו שהביא דברי רבינו ומהר"ת אלה בלא מקור אחר. גם ע' לק"ה שלוחין ד' יג. עיין כלי יקר (במדבר לג מט) נפש הצדיק נותן יותר הויה וקיום לעולם מכל הרוחניות שהי' בביהמ"ק וכו' ובדרשות

מדמה ועיין ככבי אור חמה ובינה אות לו שהכוונה למדה שמינית של הסט"א שהתגברה נגד האור של רבינו שהשיג מדה שמינית שהיא בינה בשלימות. ועיין תורה ח' תנינא אות ז' שהאמונה והנבואה היא כפי ברור המדמה, וע"ש אות ח' ע"כ לרין לנפש מאלל לזקק לאמיתי כי ע"י התקרבות אליו מתכרר המדמה, ועיין תורה ח' וצ"ע א"ס הוא ילפי' הי' שנקודו להטבטל א"כ כלל קויה האמונה ונבואה אצל עיין ספר העיקרים ממלך ג' סוף פ"ח ופ"י ופ"ז ובלקשות הר"ן לזקש ח' שנטולה בכח המדמה היא מלכת כל הנבואה לזק ממטה רבינו ושכחנעטל וזמנת הנפש חט לנבואה כלל ממנה)
21 ברכות יט. ויבמות קט:
22 עיין חיי מזהר"ן סימן תקכא-כבר נתתי לכם מדמה כשר וטוב ואתם רשאים לחדש בתורה וכו' ע"ש וע"ש שדברי מהר"ת כאן בהמשך כתב גם שם באריכות יותר. ועיין באה"ל תורה נד אות ד' בשם מהר"ת שבתורה נד ח"א המשך רבינו לאנשיו ובעיקר למהר"ת מדמה ברור וזך.
23 עיין זוהר פרשת שלח דף קעא. וקעז. וזוהר חדש רות [דף קג]. עיין קב הישר פ"ק לה. ולק"ה חדש ג' יג.
24 עיין זוהר מצורע דף נו. ובמקדש מלך שם בספרים ישנים נמצא ברף פו. ושמורת להרהר או ראה לדברי הרב (האר"י) ש' שמואל הרהר או בתורה רק צריך להורה שלא יגעו ידיו בבשר [צ"ע בספר חסידים סימן שטב. ועיין דעת תורה למטהר"ם

25 בתקפא בכותרת שבראש העמוד ציין רק קד קד קה וכן העתיקו בתרלי ותולו ורק בתרצו כתב הכל
26 בתקפא תרלי ותולו-א' ומתורלו-אחד (וצ"ע לכאורה צ"ל אחר אבל עיין השתפכות הנפש אות י' שגם כתב אחד (וכן במהדורת פראנפאל שנת תרפ). בלק"ע תפלה פו דילג תיבות אלה)
27 עיין תורה ט' אות ג' ע"י דבור אמת עושה מתיבת התפלה תיבת נח ואין למבול אחיזה בו ונאלה לסיניו הק. וזה ענין כחי' מילתא תפלה, כי ביחולל עולמה כן הקני' נמלא.
28 מזהר"ת בתקפא
29 מזהר"ת בתקפא (אות ו)
30 ובתורה ד' אות ט' ותורה טו אות ה'.
31 עיין חיי מזהר"ן סימן תקכ
32 עיין לקוטי עצות ערך תמימות ושיחות הר"ן סימנים ה' טו, יט, לב, נא, קא.
33 עיין ככבי אור שיחות וספרים אות מג הובא בחכמה התבונה סימן ב' אות טו רבינו שאל את רבי אהרן תלמידו הרב של ברסלב למה לא תקח את ספרי ותענין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותענין בו עד שתבין ותדע את התירוך שע"י.
34 מזהר"ת בתקפא
35 עיין ריש תורה כה צריך לצאת ממדמה לשכל וע"ש בסוף התורה צריך לקרא ליה"ד שם חדש

הר"ן דרוש ח' כתב גם אחרי מותם מקומות קברותיהן ראויין להנצח השפע שם כי עצמותיהם אשר כבר היום כלים לחול עליהם השפע האלקי וכו' ע"ש...
12 עיין לק"ה חובל בחבירו ג' י' מובא בשיש"ק ח"ג סימן כג. (ועיין בעש"ט עה"ת ריש פרשת שלח שלימדו תורת הצדיק היא בחי' השתשחות על קברו) בחשבוט-כי הוא נצרך (ותיבת דבר נוחק)
13 ועיין לעיל תורה נד תנינא. ועיין קדושי לו: אם אתה רוצה אתה מושל בו (וע"ש אלמלא הקב"ה עזרו וכו' וע"ש מהרש"א דקאי הבא להיטור) עיין סנהדרין יטו: פלטינו כן לזק התגבר על יצו הרבה יותר מיוסף האלוק ומנועו כשנעץ חזק ביו למיכל כח שאלו ועל זס זס נקלה פלטיאל שפלטו הקב"ה מעבידה הי' שצ"פ שצק"ה פלטו מעבידה היה נסיון המביאה על כפשוטו גלול ע"ש. ולעיל תורה קל.
14 מתורלו-תפילה
15 עיין השתפכות הנפש בציוטים מליקוטי עצות אות ג' הובא בשיש"ק ח"א תצה
16 עיין לק"ה משא ומתן ד' יו' הובא בשיש"ק ח"ה סימן ו'
17 מזהר"ת בתקפא
18 מתורלו-הקדוש

מאמר בתפלה אני והשם יתברך לבד

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

בשעת התפילה צריך שיבטל כל חושיו ויצייר בדעתו שאין שם אלא אני והשם יתברך לבד, ואפילו הוא בין בני אדם לא ישמע ולא ירגיש מציאותם כלל. ועוד יותר טוב אם יוכל לבטל ישותו וגשמיותו עד שגם מציאות עצמו לא ירגיש אלא רק את מציאות הקב"ה בלבד.

שיחות

אמר לענין בני הנעורים הכשרים והמתפללים בכוונה ובהתלהבות. ויש בני אדם המבלבלים אותם ועושים להם ייסורים (עיין שיחות הר"ן ק"ט). וכשאלו המתפללים מתחילים להקפיד ולהתקוטט עמהם עם אלו המצערים אותם ומבלבלים אותם אזי אומרים המבלבלים: אם אתם מתפללים בכוונה גדולה באמת לאמתו, ואתם טרודים וקשורים בתפלתכם בכוונה באמת, מדוע אתם שומעים הבלבולים? כי מחמת גדל כוונת התפלה ראוי לכם לבלי לשמע שום בלבול כלל: אמר רבנו זכרונו לברכה שהאמת אינו כן. כי באמת אפילו צדיק גדול אמיתי מגדולי המפורסמים באמת המתפללים בכח ובדבקות גדול, אף על פי כן אם יבוא אדם וישחק ממנו ויבלבל אותו אף על פי שהוא דבוק מאד בתפלתו בהתלהבות גדול באמת, אף על פי כן יבלבל אותו מאד ויהיה לו צער ובלבול גדול מזה אף על פי שהוא מתפלל בכוונה באמת: (שיחות מוהר"ן - אות רפד)

ליקוטי הלכות

אין

קושיות

- בשעת התפילה, כל זמן שהאדם שומע עוד אז איזה אדם, דהיינו ששומע ומרגיש שעומד עוד אדם א' - צ"ע מה ביאר יותר במה שהוסיף דהיינו ששומע וכו'? ומדוע לא קיצר דבריו: כל זמן שהאדם שומע ומרגיש אז עוד איזה אדם.
- שעומד עוד אדם א' - במהדורת שנת תרצ"ו שהדפיס רבי שמואל הורוביץ זצ"ל, כתב אחד במקום א', וצ"ע מדוע לא כתב אחר. ולעצם העניין צ"ע מדוע בכלל נכתב כאן א', הרי גם בלא זה מובן שאם מרגיש שעומד עוד אדם, הרי הוא אינו לבדו, ומה נוסף בזה שיכתוב עוד אדם אחד או עוד אדם אחר.
- צ"ע מדוע לא מייעץ לנו רבנו פשוט לאטום אזנים? נראה כי עפ"י תקוני הזוהר² לא טוב שהאזנים סגורות ואפילו רק מכוסות שע"ז גם אזנים של מעלה סגורות, ועל כן מקפידים שלא יהיו הפאות מכסות את האזנים. ויש מדייקים מלשון הזוהר חרש שצ"ע היסוד ושורש העבודה³ טעם שצריך להעביר את השערות כיון שהן דינים, משמע דווקא שערות אבל אטמי אזנים לזוהר חרש אפשר, אמנם מתיקני הזוהר משמע שלא יכסה אזניו כלל, על כן ראוי להחמיר

טו עד יח בסלוי תשפ"ו ירושלים

² תיקוני זוהר (מתוך מדבש) תיקון ע' דף קכב. - ובגין דא ולפי שזאליות השערות תלוים על האזנים ומכסים אותם, לכן צריך לבער שערות מעל אודנין לדין לבער את השערות שעל האזנים בשעת התפלה, דלא יהו סתימין תרעין דשמייעה דצלותא כדי שהמקטרגים העליונים לא יסתמו את שערי השמיעה של קבלת התפלה הנקראים אזנים, דבהון שמע צלותין יהו דאתמר ביה שבהם שומע את התפלות אותו שנאמר בו שומע תפלה, עדין פל בשך יבאו פי תפלת כל אדם שהם בעלי בשר עד אלך יצאו, כי הקב"ה מקבל התפלות דרך אותם השערים, והטעם שצריך לבער את השערות שעל האזנים, כי האדם התחתון הוא דוגמא לאדם העליון, ואם שערותיו מכסים על אזניו, מורה למעלה דוגמתו ממש, ששערי שמיעתו וקבלת התפלה סתומים. (ימ"ח) ראה אור יקר על תיקון ע' הנדפס כפרשת בלשית בכרך ג' עמוד קסח.

³ יסוד ושורש העבודה שער הקרבן - פרק שני אות א', יזוהר האדם בתפלת י"ח שלא יכסו שערותיו של הפאות את אזניו, כמבואר בזוהר חרש (דכ"ו ע"ב) וז"ל, שער איהו דינא כו' ובעלותא צריך לבערה לון מן בתר אודנין דלא יהו מכסין תרעין דשמייעה לאעלה בהון צלותא, ואי לאו מתקיים ביה קרא (משלי א, כח) או יקראוני ולא אענה, ובזמנא דשמייעה איהי פנויה מאילין דינין, אתקיים ביה (ישעיה נח, ט) אז תקרא וה' יענה, עכ"ל בקיצור. ובתקונים תיקון ע' (ד' קכ"ב ע"ב) ז"ל, בגין דא צריך לבער מעל אודנין דלא יהו חתימין תרעין דשמייעה דצלותא, דבהון שמע צלותין יהו דאתמר ביה (תהלים סה, ג) "שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו", עכ"ל. וז"ל ג"כ קכ"ד ע"ב, ושערין אחרנין דבי' צריך לבער ל' תחות אודנין, בגין דלא יתקרבו ב' מארי דינין לגבי תרעין דשמייעה בהו צלותין, עכ"ל בקצור. וראוי להזהר בזה גם בכל התפילה כולה:

ראה גם שלחן ערוך זוהר להרב אברהם אביש ציווירט. הלכות תפלה סימן צה סעיף יד בביאור אבן יקרה שם - אות צד - וכן עד"ז כתב בפרשת האזינו באדרא זוטא דף רצג ע"א עיין שם.

כשאפשר⁷, וצ"ע לדבריו לכאורה במקום שיש רעש או דבורים שמפריע לכוונה טוב לסתום אזניו בתפילה כדי שיוכל לכוון בתפילה. אבל נראה כיון שלפי תיקוני זוהר התפילה לא נשמעת אין להקל אלא בשעת הדחק גדול. (ומה שכתב שם להקל במכשיר שמיעה צ"ע אדרבה עדיף שלא ישמע כלום בשעת התפילה).

ד. מסתמא מה שביאר בתורה נה שגם מעצמו לא יודע, לזה זכה רבנו בעצמו (כי מסתמא לא דיבר ממדרגות שלא אחז בהן¹⁷) אבל המדרגה שלפני כן, שרק מהסובבים אותו לא יודע, צ"ע כיון שאמר בשיחות רפד שאפילו צדיק גדול לא זוכה שלא ישמע שלוועגים לו כשמתפלל א"כ אל מי שמדבר כאן רבנו. האם כל כוונתו רק אל הצדיקים הגדולים שמדבר עליהם שם.

ה. בתפילה שלא יודע מהסובב אותו – צ"ע הרי זו לא מדרגה כל כך מה שאדם מרוכז באיזה עניין עד שלא שם לב לסובב אותו, ואפילו בשיחה עם חבר, או שמעין באיזה סוגיא.

ו. צ"ע מה החילוק בין ריכוז המחשבה בתפילה, לריכוז המחשבה בלימוד, מדוע כשמתאמץ לתפוס מחשבתו לרכוז אותה למשמעות המילים בתפילה קשה מאד שלא ירגיש את הסובב אותו, ואילו כשמעין במשמעות התפילה בדרך לימוד, יותר קל לשקוע בעיון עד שלא ישמע כלום מהסובב אותו? ראה לקמן תורה קב תנינא שמי שמכווין כוונת בתפילה זה כמו כישוף, כי העיקר הוא רק לכוון פירוש המלות כפשוטו. ולכאורה מובן שגם המעין בתפילה במשמעות המילים יותר מפשוטן כגון בחונן הדעת שמאריך לדמיין מה היה אם כל העולם היו בלא דעת הרי מי שאין בו דעת לא יכול להקנות וגם אינו מוליד וכי"ב זה כבר מחשבה זרה, וכיון שרק עיון כזה יכול לתפוס את כל המחשבה עד שיוכל בקל לא לשים לה לסובב אותו, לכן בתפילה יותר קשה להתעלם מהסובב.

ז. בשיחה רפד רבנו אומר שכשאדם שומע בתפילה שמתלוצצים עליו זה מבלבל אותו. וצ"ע האם דווקא כשמתלוצצים עליו או כל דבור מפריע לו. האם דווקא מבזיון קשה להתעלם??

ח. וצ"ע האם דווקא חוש השמע מתבטל או גם כשנוגעים בו דהיינו חוש המישוש בטל בתפילה?

ט. וצ"ע בזה, האם יש חילוק בין ביטול ע"י עיון תורה, לביטול ע"י דביקות בתפילה. ראיתי סיפור על צדיק שדבורה עקצה אותו במצחו כשהתפלל ולא הרגיש. וצ"ע נראה שבעיון בלימוד אינו עד כדי כך.

הקדמה

בכמה תורות דיבר רבנו על המלחמה במחשבות זרות שבאות בתפילה, ועד כמה תענוג יש להקב"ה מאדם שנלחם בהם (תורה רלג/ו¹⁸, וביאר (שם ובתורה נ) שאין הכוונה להילחם בהן עצמן (כי הן חזקות ממנו) אלא עיקר המלחמה היא לברוח מהן למחשבה אחרת, כי א"א לחשוב שתי מחשבות בזמן אחד. ובמדרגה זו יש הרבה מדרגות אבל כולן היא שעדיין הן באות אליו מחמת עצמו, דהיינו שכלל כולן הן מלחמה על עצם התפילה.

ובמדרגות אלה נכללים גם צדיקים גדולים, ואדרבה דווקא גאוני עולם היה קשה להם ביותר כגון מה שמספרים¹⁹ על רבי משולם איגרא שבתפילה היה נושך ידי מרוב מאמץ לסלק המחשבות של תורה, לעומת

⁷ ראה תשובת הרב חיים שלום הלוי סגל בספר גם אני אורך (להרב גמליאל רבינוביץ הכהן) חלק ד' סימן ד' עמ' לח. ע"ש אחרי שהעתיק דברי היסוד ושורש העבודה כתב – הרי לן מדבריו דשערות דייקא, כיון דאיהו דינא (דהיינו דינים), ולפי"ז העלנו בשו"ת בירורי חיים (מ"ס עמ' ק) דבשאר דברים כגון המניח פקקים באזנו שאני. ונראה לומר, דהיכא דאפשר שלא ליתן מאומה לתוך אזניו בשמו"ע ודאי עדיפא, כמשמעות תיקוני זוהר הנ"ל. ומ"מ היכא דנחוץ לו הדבר כגון מכשיר שמיעה, או צמר גפן שנותן משום מיוחד באזנו וכדומה, אזי נימא כיון דעיקר דבריהם קאי אשערות, ניזיל לקולא עיי"ש.

⁸ כידוע מימרא של רבי מאיר מלובלין שלשון המשנה הוא היה אומר הכוונה את עצמו ומדרגתו היה אומר.

⁹ תורה רלג – בשמנתגברים על האדם מחשבות רעות והרהורים, והוא מתחזק ומתגבר עליהם ומנצח אותם, יש להקדוש ברוך הוא תענוג גדול מזה. והוא יקר מאד בעיני השם יתברך, כמשל שיש אצל המלכים לפעמים ביומא דפגרא, הם מניחין כמה חיות שניצחו זה עם זה, והם עומדים ומסתכלים ויש להם תענוג גדול מן הנצחון, כמו כן המחשבות הם באים מבחינת החיות, ומחשבות קדושות הם בחינת חיות טהורות, ומחשבות רעות הם בחינת חיות טמאות, ומניחים ככונה מלמעלה שניצחו זה עם זה, ויש להקדוש ברוך הוא תענוג גדול כשהאדם מתגבר על החיות טמאות ומנצח אותם. הפלל, שאי אפשר בשום אופן בעולם שיהיו שני מחשבות ביחד בפעם אחד. על כן בקל יכולין לגרש מחשבות רעות רק בשב ואל תעשה, דהיינו שלא לחשב אותו המחשבה, רק לחשב איזה מחשבה אחרת, בתורה או עבודה, או אפלו משא ומתן, כי אי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד בשום אופן. וכבר מבאר במקום אחר (לעיל בסימן ע"ב), שאין צריכין לעשות מלחמה ולנענע ראשו אנה ואנה כדי לגרש המחשבות רעות, כי אין זה מועיל כלל, אדרבא על ידי זה מתגברים יותר, רק לבלי להשגיח עליהם כלל, רק לעשות את שלו במה שהוא עוסק, בתורה או תפלה או משא ומתן, ולבלי להסתכל לאחוריו כלל, ועל ידי זה ממילא תסתלק:

¹⁰ פעם שהה הרד"ק רבי אברהם יוסף איגרא ז"ע מוזשילין, נכד הגאון המפורסם רבי משולם איגרא, אצל מרן הדברי חיים, והוא כיבדו מאד, כדרכו לכבד נכדים של גדולי ישראל, ובפרט כאשר הם תלמידי חכמים בזכות עצמם, והושיבם אצלו בראש השולחן. באמצע הסעודה ביקש ממנו שיספר על זקנו רבי משולם איגרא. רבי אברהם יוסף תיאר את גאונותו ודבקותו בתורה יומם ולילה, עד שאפילו בשנתו הרחר בדברי תורה. "תמיד היה מוחו מלא וגדוש בקושיות ותירוצים, וכשרצה לכוין בתפילת שמונה עשרה ולא היה יכול, נשך בשיניו את ידיו מדי יום ביומו, כדי שמוחו יתפנה ממחשבות תורה, אבל ללא הועיל. הנשיכות היו כה חזקות עד שדם זב מידי, אבל הוא לא הרגיש מאומה". מרן הדברי חיים הקשיב לסיפורו והגיב, כי זוהי באמת עבודה גדולה ונפלאה מאד, אבל ב"ה שהוא אינו זקוק לזה, כי בשעה שהוא עומד בתפילה, הוא שוכח שיש תורה בעולם! ... (הובא בבטאון בחצרות הדריים לה עמ' ק)

זה כשהדברי חיים שמע זאת אמר איני נצרך לזה כי בתפילה אני שוכח שיש תורה בעולם. (אמנם צ"ע כיון שרבי משולם לא הרגיש את הכאב האם זו לא מדריגת דבקות גדולה יותר)

ויש מדרגה (תורה ל) שמחמת עצמו אין לו מחשבות זרות אלא שהמחשבות של אנשיו באות אליו ומבלבלות אותו. עוד יש (תורה צו) מחשבות זרות שבאות מחמת שבירת הכלים, ויש שבאות מחמת מחלוקת.

בתורה זו רבנו לא מדבר על המחשבות זרות, אלא על מדרגות ביטול של המתפלל, שיש מדרגה שדבוק בו ית' מאד, אבל עדיין יש אצלו מציאות לטובב אותו, ויש מדרגה גבוהה יותר, שדבוק בו מאד עד שלא מרגיש כלל שום מציאות לבד מה' ית' והוא בעצמו. ומורה"ן מוסיף שבתורה נה דיבר על ביטול גדול יותר, שכל כך נכלל בו ית', עד שגם את עצמו לא מרגיש. ועיין תורה טו"ו גם שם מדבר על מדרגה זו שאינו חושב לכלום את עצמו ונתבטל כל עצמותו וגשמיותו ונתבטל כאילו אינו בעולם כמ"ש "כי עליך הורגנו כל היום" דהיינו שבתפילה הוא כאילו נהרג ולא קיים בעולם הזה, ועי"ז זוכים תורת הנסתר.

וראה תורה כב"ו שהדביקות היא ע"י הלב, דהיינו כח ההתפעלות של הלב, ומה שלא שומע את הסובב אותו זה כיון ששמיעה בליבא תליא. ושם מבאר שנסתרות התורה שכדי לזכות בהם צריך ביטול והתכללות בו ית', הן התורה שהיא עדיין בבחי' תפילה, דהיינו עבודת ה' שבין המצוות, הרמוזה ב"ויאמר ה' אל משה", שהיא פנימיות התורה, חכמה עלאה, תורת ה', שאצלינו נתפסת רק בלב בבחי' כסופים והשתוקות אליו ית'.

עוד ראה תורה ט"ו כשאדם בתפילתו חשוך לו מאד מרוב מחשבות זרות, והוא אחוז בידי הסט"א, אזי ע"י דיבור אמת, יאיר לו הקב"ה את הפתח לצאת מחושך מבול המחשבות זרות, אל פתח התיבה, תיבת התפילה שאומר באמת לפני ה'. ולזה צריך התקשרות לצדיק הדור עי"ש.

העניין הזה שכדי שלא לשמוע את הסובב, צריך דווקא ביטול ודביקות גדול בתפילה צ"ע.

ונראה להרחיב שבעניין זה שלא מתפעל מסובב אותו יש כמה עניינים ומדרגות:

יש אדם ששומע דברים, שאם היה חושב עליהם היה מתפעל מהם ומשנה דרכיו, והוא לא שם לבו להתפעל מהם כמו מה שאמרו כולם שמעו על קריעת י"ס ומלחמת עמלק ורק יתרו שמע והתגייר, ועל זה אמרו כי שמיעה בליבא תליא (תיקון נח), וכמבואר בתורה כב "ונתת לעבדך לב שומע".

ובמדרגה זו רואים חילוק בין תוכחה לבזיון, שמתוכחה אדם שאין לו לב שומע מתעלם, אבל בזיון גם מי שאין לו לב שומע ונפגע ורוצה להחזיר מלחמה. כי לבזיון יש תמיד לב שומע. וראה תורה כט שרק דבור שיש בו טוב דהיינו שבא מהדעת הוא דבור הנשמע ומתקבל, ולכאורה קשה אם כן מדוע דבור של בזיון נשמע ומתקבל גם שאין בו טוב ונאמר בלא דעת.

ויש אדם שכל כך שקוע במחשבות עד שלא שם לב לסובבים אותו כלל ולא שומע כלל את דבריהם אפילו דברי בזיון.

וכאמור לעיל רואים שיש חילוק בזה שדווקא בעיון כגון לימוד איזה חשבון או תכנית מורכבת בקל אפשר שלא ישמע כלל את הסובב אותו, לעומת זה בתפילה אפילו שהוא מרוכז מאד בתיבות התפילה לא יזעיל אלא עד שיהיה דבוק ומבוטל להקב"ה.

^ח תורה טו אות ה' – ואתא תנינא ובלעה תנינא זה בחינת נחש, שמשית את האדם שיתפלל לתועלת עצמו, כמו: הב לנא חיי ומזונא, או שאר תועלת. ואתי פושקנצא ובלעה פ"ש רבנו שמואל, עורב; ואמרו חכמינו, זכרונם לברכה (ערוכין כב): 'מי שמשחיר פניו בעורב ומי שנעשה אכזרי על פניו בעורב, הינו שמתפלל בלי שום כוונת תועלת עצמו, ואינו חושב לכלום את עצמו, ונתבטל כל עצמותו וגשמיותו, ונתבטל כאילו אינו בעולם, כמו שכתוב (תהלים מ"ד): "כי עליך הרגנו כל היום". וזה בחינת (שיר השירים ה): "שחורות בעורב".

^ט תורה כב סוף אות ט' – וזה בחינת תורה ותפלה; נעשה הוא בחינת תורה, הינו הנגלות, מה שידע לקים, ונשמע הם בחינת נסתרות, בחינת דבורי התורה, שהם הדבורים של התורה שסביבות כל מצוה, שהם בחינת נסתר פנ"ל, שאינו יודע איך לעבד בזה את השם יתברך, בחינת תפלה, שהיא דבקות, כי שמיעה תליא בלבא (תיקון נח). כמו שכתוב (מלכים א ג): ונתת לעבדך לב שמע; ועבודה שבלב זו תפלה (תענית ב). הינו בטול ודבקות לאין-סוף, כי אין-סוף הוא בחינת מה שאין בו תפיסה, ומאחר שאין לו תפיסה בזה והינו דבורי התורה הנ"ל, כי הוא בחינת נסתר פנ"ל, הוא בחינת תפלה, דבקות, שהוא רק בטול להאין-סוף.

^י תורה ט' אות וג) אכל כשאדם עומד להתפלל, אזי באים מחשבות זרות וקלפות ומסבין אותו, ונשאך בחשך ואין יכול להתפלל, כמו שכתוב (איכה ג): "ספת בענין לך מעבור תפלה", וכתוב (תהלים י"ב): "סביב רשעים יתהלכו", שהרשעים, הינו הקלפות, מסבין אותו. 'כרם זלת' הינו בשעת התפלה, שהיא עומדת ברומ של עולם (ברכות ו): ודע, שיש פתחים הרבה בחשך הזה לצאת משם, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (יומא לח): 'הבא לטמא, פותחין לו יש לו פתחים הרבה; נמצא, שיש פתחים הרבה בחשך גם לצאת משם. אכל האדם הוא עור ואין יודע למצא הפתח: ודע, שעל ידי אמת זוכה למצא הפתח, כי עקר אור המאיר הוא הקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב (תהלים כ"ז): 'ה' אורי וישעיי'; ועל ידי שקר הוא מסלק את הקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב (שמות כ): 'לא תשא את שם ה' לשוא', כי על ידי שוא מסלק את הקדוש ברוך הוא, כי 'דבר שקרים לא יכון לנגד עיניו'. אכל על ידי אמת, הקדוש ברוך הוא שוכן עמו, כמו שכתוב (תהלים קמ"ה): 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל' וכו'; וכשהקדוש ברוך הוא עמו, הוא מאיר לו איך ליצא מהחשך המונע אותו בתפלתו, כמו שכתוב: 'ה' אורי': וזה פרוש: (בראשית ו) 'צהר תעשה לתבה', פ"ש רש"י: 'יש אומרים חלון, ויש אומרים אבן טוב; והחלוק שבין חלון לאבן טוב כי החלון אין לו אור בעצמו, אלא דרך שם נכנס האור, אכל כשאין אור, אין מאיר; אכל אבן טוב, אפלו כשאין אור מבוץ הוא מאיר בעצמו. כן יש בני אדם שדבורם הוא חלון, ואין כח להאיר להם בעצמם; וזה: יש אומרים, ואמירתם נעשה חלון; ויש שאמירתם נעשה אבן טוב ומאיר:

ונראה שזה הטעם שרבי משולם איגרא הנ"ל דווקא בתפילה היה צריך לנשוך את ידיו כדי לכוון אבל בעיון התורה מסתמא לא ידע מהסובב אותו כלל גם בלי זה.
לעומת זה צ"ע לגבי חוש המישוש אולי להפך שע"י דביקות בתפילה אפשר שלא ירגיש אפילו עקיצת דבורה אבל בעיון הלימוד כן ירגיש.
(הכל כמובן רק בדרך אפשר בדרך לימוד והלוואי שאזכה אפילו רק לשמונה עשרה נקי ממחשבות זרות)

עד כאן ההקדמה

*

תורה יאקג

בשעת התפילה, כל זמן שהאדם שומע עוד אז איזה אדם דהיינו ששומע ומרגיש שעומד עוד אדם י"א – אחד (אחר) י"ב בשעת תפילתו, הוא לא טוב. כי צריך כל אדם בשעת תפילתו שיצייר בדעתו שאין שם אלא אני והש"י לבד [י"ג] וכל מחשבתו נתונה רק לדבור אליו ית': אבל לא יסתום אזניו לשם כך/י"ד, כי עי"ז לא נשמעת תפילתו, אלא יתרכז בפירוש הפשוט של תיבות התפילה, בביטול החושים ורק בהרגשת מציאות הקב"ה הנמצא כנגדו ומקשיב לו.

ראה תורה יא/י"ט שיש יחודא תתאה, ויחודא עלאה, ונראה שכאן מדבר עליהם למעשה דהיינו שתחילה דיבר על ביטול אליו ית' בבחי' יחודא תתאה דהיינו שאני קיים אבל מתבטל אליו ית', ועתה יבאר מדרגה גבוהה יותר שהיא יחודא עלאה, עליה דיבר בתורה נה דהיינו שנעשה ממש אחד עם הקב"ה כאילו אין לו מציאות עצמית כלל.

ובמאמר אבא שאול וכו' פ"א רצתי אחר צבי וכו' (בסי' נה), שם מבואר ביטול גדול יותר בשעת התפילה, שמחויב האדם לבטל עצמו ולהכלל בו ית' כ"כ – כל כך בשעת התפילה, עד שלא ירגיש אפיו את עצמו כלל בשעת תפילתו, רק את הש"י לבדו. כי אז בשעת

^א בתקפא בכותרת שבראש העמוד ציין רק קד קה וכן העתיקו בתולד ותולדו ורק בתרצו כתב הכל

^ב בתקפא תולד ותולדו: א, ומתוצו: אחד (וצ"ע לכאורה צ"ל אחר אבל עיין השתפכות הנפש את י' ששם כתב אחד (וכן במהדורות פראמפאל שנת תרפ). בליק"ע תפלה 19 דיילג תיבות אלה)

^ג **עוד אדם א' – במהדורת שנת תרצ"ו שהדפיס רבי שמואל הורוביץ וצ"ל כתב אחד במקום א', וצ"ע מדוע לא כתב אחר. ולעצם העניין צ"ע מדוע בכלל נכתב כאן א', הרי גם בלא זה מובן שאם מרגיש שעומד עוד אדם, הרי הוא אינו לבדו, ומה נוסף בזה שיכתוב עוד אדם אחד או עוד אדם אחר.**

^ד עיין תורה ט' אות ג' ע"י דבור אמת עושה תתיבת התפלה תיבת נח ואין לטבול אחיזה בו ונלאה לטיעו כן. וזה עינין נחמי' יחודא תתאה כי כיחודא עלאה רק הקב"ה נמצא עיין תורה יא

^ט **כנ"ל בקושיות וראה קף החיים סי' צ' ס"ק כ':** ואם שערו גדול ומכסה פתח אזנו צריך להסירו בשעת התפילה כדי שיהא פתח אזנו גלוי בשעת התפילה כמ"ש בתיקונים תיקון ע' וכו'. וכ' בספר תוצאות חיים שגם צריך לבער השער מעל השפתיים בשעת התפילה לכל יסתמו הפה יעו"ש, והביאו פת"ע אות א'. וכ"כ מהר"י סרוק תלמיד האר"י ז"ל אות נ"ה דצריך לבער השער מעל אזנו ומסביבות פיו בעת התפילה, והביאו יפה ללב ז"ל בקו' יושר ללב סי' צ"ב אות ג' עכ"ל. וכתב בספר שמירת הגוף והנפש עמ' ע"ז הערה א': איתא בוזהר חדש דף כ"ז ע"ב ז"ל: שערא איהו דינא כו', בצלותא צריך לבערא לן מן בתר אודנין דלא יהון מכסין תרעין דשמייעא לאעלא בהון צלותא, ואי לאו מתקיים ביה קרא אז יקראוני ולא אענה, ובומנא דשמייעא איהי פנויה מאלין דינין אתקיים ביה אז תקרא וד' יענה. ובתיקונים תיקון ע' עה"כ ואתה תחזה (דף קס"ו ע"ב בדפוס לובלין) איתא, בגין דא צריך לבערא מעל אודנין דלא יהון חתימין תרעא דשמייעא דצלותא דבהון שמע צלותין. עוד איתא שם בתיקונים (דף קס"ח ע"ב) ושערין אתרנין דב"נ צריך לבערא ליה תחות אודנין בגין דלא יתקרבו ביה מארי דדינין לגבי תרעין דשמעין בהו צלותין עכ"ל. ובספר יסוד ושורש העבודה (שער חמישי פרק שני) כתב עפ"ז שיזהר האדם בתפילת י"ח שלא יכסו שערותיו של הפאות את אזנו, וראוי ליוזהר בוה גם בכל התפילה כולה, ומדבריו משמע דאין קפידא בוה רק בשעת התפילה. אולם בספר דרכי חיים ושלום אות תת"פ מביא שהגאון ממנוקאטש הקפיד מאד שלא לכופ ולהצניע את הפאות אחרי אזנו. ובהגהות שבשולי הדף העיר שמשמע ממש"ב בהתיקונים (דף קס"ח) שלא יהא הפאות אחורי אוזנו גם שלא בשעת התפילה רק שבשעת התפילה יש יותר קפידא דאז יש בהם אחיזה מארי דדינא לגבי תרעין דשמעין בהון צלותין ולא יתקבל תפילתו, אולם הקפידא היא אפילו שלא בשעת התפילה. והנה המנחת אלעזר הבין שכונת הוזהר וכונת היסוד ושורש העבודה שיקפיד האדם שלא יהא הפאות אחורי אזנו. אולם ראיתי באוצרות ירושלים (גליון קל"ח סי' רכ"ד) שכתב האדמו"ר מנובומינסק וצ"ל בענין זה, ולדעתו מבואר בדברי היסוד ושורש העבודה שכונת הוזהר שלא יכסו שערותיו של הפאות את נקבי אוזניו. עוד כתב שיש לו זוהר חדש עם הגהות כת"י בחתימת חיים צאנו (ויש להאמין שהוא הר"ח מחכמי בראד) ושם הגיה מש"כ וצריך לבערא לן מן בתר אודנין, צ"ל לכתר. ונראה שגם הוא מפרש שהקפידא הוא על נקבי האוזן ע"ש. ובספר מנהג ישראל תורה כתב: יש מדקדקין להסיר הפאות מאחורי האזנים קודם תפילת י"ח, והמקור לזה הוא בתיקונים תיקון ע' וכו' עי"ש. (גליון אליבא דהלכתא (חברת אהבת שלום) גליון מס' 10 תמוז תשס"ז מדור המנהג וטעמו עמ' ח')

^י **תורה יא אות א' ואות ה',** שם דיבר על יחודא עלאה ויחודא תתאה והרצ"ח ביאר שם שהחילוק ביניהם הוא שיחודא תתאה האדם דבוק בו ומבוטל אליו אבל עדיין קיים, אבל יחודא עלאה האדם כל כך דבוק ומבוטל עד שנכלל בו וגם את עצמו לא מרגיש כמציאות.

התפילה האדם עומד בהיכל המלך וכו' ע"ש מ"ש שם י"ח (באות ז) ו"ט מי הוא הלא ישותו נתבטל ואין כאן אלא המלך בעצמו וכו' ע"ש ו'ק: עוד כעין זה ראה בתורה טו אות ה' – שמתפלל בלי שום פונת תועלת עצמו, ואינו חושב לבלום את עצמו, ונתבטל כל עצמותו וגשמייתו, ונתבטל כאלו אינו בעולם, כמו שכתוב (תהלים מ"ד): "כי עליך הרגנו כל היום".

עוד ראה כעין זה בתורה ד' אות ט' – וכל זה היה במותו (של משה רבנו), אבל בודאי גם בחייו היה לו התפשטות הגשמיות, והיה מדבק את עצמו באור אין סוף, אבל ההתפשטות היה בבחינת: והחיות רצוא ושוב; כי הקדוש-ברוך-הוא רוצה בעבודתנו, כמו שכתוב: ואבית תהלה מגושי עפר, מקרוצי חמר. ובשביל זה צריך שלא ישאר בן אלא עד עת שיבוא הקדוש ברוך הוא בעצמו ויטל נשמתו. וזה שאנו רואים, שלפעמים נתלהב אדם בתוך התפלה ואומר כמה תבות בהתלהבות גדול – זה בהמלת ה' עליו, שנפתח לו אור אין סוף והאיר לו; ובשואה אדם התנוצצות הזאת, אף-על-גב דאיהו לא חזי – מזלה חזי (מגילה ג), תכף נתלהב נשמתו לדבקות גדול, לדבק את עצמו באור אין סוף, וכשעור התגלות אין סוף, לפי מנין התבות שנפתחו והתנוצצו, כל אלו התבות אומר בדבקות גדול ובמסירת נפשו ובכטול כחותיו, ובשעה שנתבטל לגבי אין סוף, אזי הוא בבחינת: ולא ידע איש, שאפלו הוא בעצמו אינו יודע מעצמו. אבל זאת הבחינה צריך להיות רצוא ושוב, כדי שיתקיים ישותו.

עד כאן ביאור חברותא לתורה קג תנינא

^ט מורה"ן בתקפא (אות ו)

^ט **תורה נה אות ז' – כי כשאדם עומד בהיכל המלך, ומבטל את עצמו מכל וכל, ואין רואה שום דבר, אלא את המלך רואה. בודאי כששומע איזהו חרפה ובזוי, הוא מפרש את החרפה והבזוי לפרוש של כבוד להמלך. כי אף אפשר שיבוא אחד לתוך היכל המלך, ויבזה את המלך, אלא בודאי אלו דברים הם דבורי כבוד. ומתבונן בהדבורים אף לפרש ולצרף אותם, שיתהוו מהם כבוד להמלך. ואין לחשב, שמא אלו החרפות עליו נאמרים. זה אינו, כי מי הוא, הלא ישותו נתבטל, ואין כאן אלא המלך בעצמו. וזהו (תהלים כ"ט): "ויבהיכלו פלו אומר כבוד". כל האמירות, צריך לצרפם להתהוות מהם כבוד. ובשעת התפלה, האדם עומד בהיכל המלך. בבחינת (שם נ"א): "אדני שפתי תפתח", אדני זהו היכל (תקון י"ח דף ל"א). בכך צריך לעשות מכל הבחינות, צרופי כבוד להמלך:**

^כ ובתורה ד' אות ט' ותורה טו אות ה'

